

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Victoria Thornton

Ιδρύτρια του Open House

architectsjournal.co.uk

Ανοίγουμε μάτια, μυαλά και πόρτες

■ Αλεξάνδρα Γούτα

Εκείνες τις μέρες στο Λονδίνο συμβαίνει κάτι εξαιρετικό. Τρένα και λεωφορεία γεμίζουν με χιλιάδες ανθρώπους κάθε ηλικίας, που κρατούν στα χέρια τους ένα πράσινο βιβλιαράκι και δεν χορταίνουν να μιλούν μεταξύ τους. Όχι για ποδόσφαιρο, ούτε για πολιτική, ούτε καν για το προσφιλέθιμο θέμα των Λονδρέζων, τον καιρό: μιλούν για αρχιτεκτονική. Ανταλλάσσουν γνώμες, γνώσεις και εμπειρίες για τα κτήρια της πόλης. Κάτι που λίγες δεκαετίες πριν είχε ενδεχομένως τις ίδιες πιθανότητες να συμβεί με την προσγείωση ενός... UFO δίπλα στο «Μάτι του Λονδίνου».

Το «θαύμα» το έκανε μια ψηλή ξανθιά γυναίκα, με χαμόγελο που σε κερδίζει από την πρώτη στιγμή, η Βικτόρια Θόρντον, ιδρύτρια –το 1992– του Open House, μιας διοργάνωσης που πλέον πραγματοποιείται σε 24 πόλεις, μεταξύ των οποίων από το 2012 και η Θεσσαλονίκη (όπου πραγματοποιήθηκαν περίπου 12.000 επισκέψεις σε 56 κτήρια, μέσα σε μόλις δύο ημέρες!).

«Το Open House σε κάνει πρώτα από όλα να μιλάς με τους άλλους», λέει η ίδια χαμογελώντας και θυμάται πώς το 1992, όταν ξεκίνησε η διοργάνωση, στη Βρετανία δεν υπήρχε καν υπουργός αρμόδιος για θέματα αρχιτεκτονικής, παρά μόνο ένα Τμήμα [Πολιτιστικής] Κληρονομιάς. Πλέον, όμως, έχουν αλλάξει πολλά.

Το Open House, που πραγματοποιείται ένα Σαββατοκύριακο ετησίως σε κάθε συμμετέχουσα πόλη, δεν απευθύνεται κατά κύριο λόγο στους τουρίστες –παρότι είναι ένας άριστος τρόπος να γνωρίσουν τις πόλεις που επισκέπτονται. Απευθύνεται κυρίως στους ίδιους τους κατοίκους μιας πόλης, που ξεκλειδώνοντας τις πόρτες των κτηρίων της, αρχίζουν να τη βλέπουν με άλλο μάτι κι επιθυμούν να τη βελτιώσουν.

Ενδεικτικό είναι ότι σύμφωνα με έρευνα που έγινε στο Λονδίνο –από όπου ξεκίνησε η διοργάνωση– το 75% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι το Open House τους έκανε να σκεφτούν πολύ διαφορετικά για την πόλη και τη γειτονιά τους και να θέλουν να είναι πιο ενεργοί και συμμετοχικοί σε δράσεις και πρωτοβουλίες για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

Συναντήσαμε τη Βικτόρια Θόρντον στη Θεσσαλονίκη, με την ευκαιρία της επίσκεψής της στην πόλη για το πρώτο Open House στην Ελλάδα. Μιλώντας μαζί της, καταλαβαίνεις από την πρώτη στιγμή κάτι πολύ σημαντικό, που το επισημαίνει και η ίδια: ότι 20 χρόνια μετά την επίσημη πρώτη του Open House εξακολουθεί να αισθάνεται γι' αυτό όπως ακριβώς ένα παιδάκι σε χαλαροπλαστείο. Κι ίσως είναι αυτό ακριβώς, που κάνει την απλή της ιδέα τόσο ισχυρή και επιτυχημένη...

■ Και εγένετο Open House, μια διοργάνωση που μέσα σε δύο δεκαετίες έχει ανοίξει στο κοινό χιλιάδες κτήρια, ακόμη και κατοικίες ιδιωτών, σε δεκάδες πόλεις. Πώς προέκυψε η ιδέα;

–Ασχολιόμουν πολύ με την αρχιτεκτονική, μιλούσα και έγραφα συνέχεια γι' αυτήν και την έδειχνα σε άλλους ανθρώπους. Ήμουν συνέχεια γύρω της ως κριτικός αρχιτεκτονικής, σε μια εποχή που δεν υπήρχαν στην τηλεόραση εκπομπές για την αρχιτεκτονική, ούτε εκπαιδευτικά προγράμματα στα σχολεία. Μέχρι που κάποια στιγμή αναρωτήθηκα: γιατί όλα αυτά τα υπέροχα κτήρια να τα γνωρίζουν μόνο οι αρχιτέκτονες και οι άλλοι όχι; Γιατί να μη μπορούμε να ξέρουμε όλοι για την υπέροχη αρχιτεκτονική που υπάρχει εκεί έξω; Στην αρχή συνάντησα επιφύλαξη και από τις δύο πλευρές, τους αρχιτέκτονες και το κοινό. Το κοινό έλεγε: «οι αρχιτέκτονες τα κρατούν [τα κτήρια] για τον εαυτό τους». Και οι αρχιτέκτονες υποστήριζαν: «το κοινό δεν μπορεί να καταλάβει αυτό που κάνουμε». Έτσι, το κοινό δεν έμπαινε στα κτήρια για να έχει έναν διάλογο με τους επαγγελματίες της αρχιτεκτονικής. Και η αλήθεια είναι ότι για να αντιληφθείς έναν χώρο, πρέπει να είσαι μέσα σε αυτόν, να έχεις την τρισδιάστατη εικόνα του. Το Open House ήταν μια πολύ απλή ιδέα, που ήρθε να δημιουργήσει γέφυρες ανάμεσα στις δύο πλευρές και ν' ανοίξει το διάλογο. Όπως μας αρέσει να λέμε, «we open eyes, minds and doors» («ανοίγουμε μάτια, μυαλά και πόρτες»).

■ Πόσα κτήρια έχουν μέχρι στιγμής ανοίξει τις πόρτες τους στο πλαίσιο του Open House;

–Από τότε που ξεκίνησε η διοργάνωση, πριν δύο δεκαετίες, μέχρι σήμερα έχουν ανοίξει στο κοινό περίπου 3000 κτήρια παγκοσμίως, εκ των οποίων τα 800 στο Λονδίνο, ενώ είχαμε γύρω στους

2.

1000 κορηγούς. Οι άνθρωποι ανταποκρίθηκαν με ενθουσιασμό στις διοργανώσεις του Open House γιατί αυτές αποτελούν μια πολύ απλή επαφή, που τους επιτρέπει να «εμπλακούν» με την πόλη όπου ζουν, επιτρέπει το διάλογο με το περιβάλλον τους. Και είναι συνολικά μια πολύ δημοκρατική διαδικασία, που συνοψίζεται στο εξής: Αρχιτεκτονική όχι μόνο για τους αρχιτέκτονες, αλλά για όλους.

■ Από τότε που ξεκίνησε η διοργάνωση, πριν δύο δεκαετίες, μέχρι σήμερα έχουν ανοίξει στο κοινό περίπου 3000 κτήρια παγκοσμίως. Το Open House συνοψίζεται στο εξής: Αρχιτεκτονική όχι μόνο για τους αρχιτέκτονες, αλλά για όλους.

■ Μετά τη Θεσσαλονίκη, που έγινε φέτος μέλος του δικτύου, ποιες πόλεις θα προστεθούν στην «οικογένεια» του Open House το 2013;

–Οι επόμενες περιοχές εκτιμούμε ότι θα είναι το Μπουένος Άιρες, το Σιάτλ και το Πεκίνο, καθώς επίσης και η Σιγκαπούρη και το Κράιστσερτς. Για κάποιες από αυτές τις πόλεις, οι διαδικασίες είναι ήδη πολύ προχωρημένες και σε άλλες εξετάζεται η αίτησή τους.

■ Υπάρχουν κάποια κτήρια παγκοσμίως που να τα έχετε ξεχωρίσει και να τα θεωρείτε αγαπημένα;

–Όλα τα κτήρια είναι εξαιρετικά. Κι αυτό γιατί είναι κτήρια που διατηρούν την ποιότητά τους στο χρόνο. Είναι διαχρονικά κτήρια και αυτό δεν το πετυχαίνει τόσο η ηλικία τους, όσο η ποιότητά τους. Αν όμως πρέπει να ξεχωρίσω κάτι ως δικό μου αγαπημένο, αυτό είναι οι ιδιωτικές κατοικίες. Τα σπίτια είναι κάτι που το νιώθουμε όλοι οικείο και παρόλα αυτά είναι μοναδικά, κατοικούνται με διαφορετικό τρόπο, δεν έχουμε δει δύο ίδια στο πλαίσιο των εκδηλώσεων του Open House. Είναι πολύ ενδιαφέρον να βλέπεις το πώς

οι άνθρωποι επένδυσαν στο σπίτι τους, σε ένα ήδη υπάρχον κτήριο ή διαμέρισμα και το μεταμόρφωσαν σε κάτι διαφορετικό, ανάλογα με τα στάδια της ζωής τους, την εργενική ζωή, τη συγκατοίκηση, την επαγγελματική συνεργασία, την απόκτηση οικογένειας, το αν είναι ερωτικό ή επιχειρηματικό ζευγάρι.

Οι άνθρωποι προτιμούν να επισκέπτονται και ιστορικά και μοντέρνα κτήρια. Αυτό που μου κάνει εντύπωση είναι ότι, π.χ., στο Λονδίνο, άνθρωποι 80 ετών προτιμούν να επισκεφτούν τα μοντέρνα κτήρια και αυτό είναι κατά κάποιον τρόπο λογικό, γιατί έζησαν στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και απέκτησαν τη νοοτροπία ότι πρέπει πάντα να προχωρούν μπροστά

■ Τελικά οι άνθρωποι έλκονται πιο πολύ από τα ιστορικά κτήρια ή από τη σύγχρονη αρχιτεκτονική;

-Είναι ένα μίγμα. Αυτό που μου κάνει εντύπωση είναι ότι, π.χ., στο Λονδίνο, άνθρωποι 80 ετών προτιμούν να επισκεφτούν τα μοντέρνα κτήρια [αντί για τα ιστορικά] και αυτό είναι κατά κάποιον τρόπο λογικό, γιατί έζησαν στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και απέκτησαν τη νοοτροπία ότι πρέπει να προχωρούν μπροστά, έμαθαν να σκέφτονται έτσι. Κάποια κτήρια έχουν βέβαια μεγαλύτερη απήχηση σε σχέση με άλλα. Για παράδειγμα, στο κτήριο των Lloyds of London πηγαίνουν όλοι!

■ Δύο δεκαετίες Open House. Ποια ήταν η μεγαλύτερη χαρά στη διάρκεια αυτής της πορείας;

-Δεν μπορώ να εντοπίσω τη χαρά σε μία μόνο στιγμή. Η χαρά είναι η ίδια κάθε χρόνο, καθημερινά. Ακόμη νιώθω σαν παιδάκι σε χαλαροπλαστείο. Απολαμβάνω να είμαι στον δρόμο και να βλέπω κτήρια, να ανακαλύπτω τι κάνουν οι νέοι αρχιτέκτονες, οι οποίοι είναι το μέλλον. Να τους βλέπω ξαφνικά να μιλάνε όλοι ο ένας στον άλλο κι όλοι μαζί στο κοινό και έτσι, η στατική, «άψυχη» αρχιτεκτονική να ζωντανεύει, οι άνθρωποι να συζητούν για αυτήν.

■ Και ποια η δυσκολότερη πρόκληση;

-Τη δυσκολότερη πρόκληση τη συνάντησα στο παρελθόν, όταν έπρεπε να πείσω τους άλλους, μεταξύ των οποίων και τις τοπικές αρχές, για την αξία της διοργάνωσης. Σήμερα, οι πολιτικοί αντιλαμβάνονται την αξία του Open house, ότι είναι μια θετική αξία για την πόλη. Και βγαίνουν και οι ίδιοι στο δρόμο...

Το θετικότερο σχόλιο που «κρυφάκουσα» στη διάρκεια των 20 χρόνων Open House ήταν κάτι σαν αυτό: «Δεν κοιτάξα ποτέ προς τα πάνω [να δω ένα κτήριο στην πόλη μου] και τώρα δεν μπορώ να σταματήσω να κοιτάζω».

■ Το θετικότερο σχόλιο που έτυχε να κρυφακούσετε;

-«Δεν κοιτάξα ποτέ προς τα πάνω [να δω ένα κτήριο στην πόλη μου] και τώρα δεν μπορώ να σταματήσω να κοιτάζω». Μου αρέσει ακόμη ν' ακούω τα παιδιά να ρωτούν τους γονείς τους για κάτι που βλέπουν σε ένα κτήριο και οι γονείς να τα παραπέμπουν στους αρχιτέκτονες, καθότι δεν είναι οι ίδιοι ειδικοί για να μπορέσουν να τους απαντήσουν, και μετά τα παιδιά, αφού πάρουν τις απαντήσεις τους, να γυρίζουν πίσω και να διδάσκουν αυτά τους γονείς τους.

■ Αλήθεια, πόσα παιδιά επισκέπτονται τα κατά τόπους Open House;

-Περίπου 2000 ετησίως. Στην περίπτωση δε του Λονδίνου, τα τελευταία δέκα χρόνια είχαμε περίπου 30000 μικρούς επισκέπτες.

■ Μπορεί η αρχιτεκτονική να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο σκέφτονται οι άνθρωποι;

-Όταν σχεδιάζεις κάτι, προσπαθείς να βρεις τη βέλτιστη λύση, όχι απλά μια λύση και άρα σκέφτεσαι, ρωτάς «γιατί», δεν λες «να» με την πρώτη. Κι αυτό είναι από μόνο του μεγάλη υπόθεση.

Οι κρίσεις υπάρχουν πάντα. Όταν ξεκίνησε το Open House, η Βρετανία ήταν σε ύφεση και το 35% των αρχιτεκτόνων ήταν άνεργοι. Παρόλα αυτά, πήγε πολύ καλά. Ιδίως μέσα στις κρίσεις είναι πολύ σημαντικό η μελλοντική ανάπτυξη μιας πόλης να είναι αντικείμενο πολύ σοβαρού σχεδιασμού

■ Πώς εκτιμάτε ότι επηρεάζει η οικονομική κρίση την αρχιτεκτονική, τις επιλογές των αρχιτεκτόνων και των τοπικών αρχών, αλλά και τους ιδιοκτήτες των κτηρίων;

-Οι κρίσεις υπάρχουν πάντα. Όταν ξεκίνησε το Open House, η Βρετανία ήταν σε ύφεση και το 35% των αρχιτεκτόνων ήταν άνεργοι. Παρόλα αυτά, πήγε πολύ καλά. Μέσα στις κρίσεις είναι πολύ σημαντικό η μελλοντική ανάπτυξη μιας πόλης να είναι αντικείμενο πολύ σοβαρού σχεδιασμού κι αυτό γιατί οι πόλεις είναι μέρος της κοινωνίας κι όταν αγνοήσεις αυτό το γεγονός δημιουργούνται πολλά προβλήματα. Σε τέτοιες περιόδους είναι σημαντικός ο εκδημοκρατισμός της διαδικασίας του σχεδιασμού των πόλεων και των χώρων τους, ώστε όλοι να έχουν λόγο στη μελλοντική ανάπτυξη, που έρχεται πιο δύσκολα εν μέσω κρίσεων.

■ Διαβλέπετε μέσα από τις διοργανώσεις του Open House τις νέες τάσεις ως προς το τι ζητούν οι άνθρωποι από την αρχιτεκτονική και τα κτήρια;

-Το κοινό που βλέπουμε σε όλες τις διοργανώσεις είναι ότι τόσο οι αρχιτέκτονες όσο και το κοινό εστιάζουν ολοένα και περισσότερο στη δημιουργία βιώσιμων κτηρίων και ενός καλά σχεδιασμένου περιβάλλοντα χώρου, στις «πράσινες» πόλεις και στην εξοικονόμηση ενέργειας.

■ Διαβάσατε κάποιο καλό βιβλίο για την αρχιτεκτονική πρόσφατα;

-Η αλήθεια είναι πως όχι, γιατί αυτή την περίοδο γράφω το δικό μου βιβλίο, που θα κυκλοφορήσει το επόμενο καλοκαίρι με τίτλο «*Guide to London's Contemporary Architecture*». Άρα, τώρα αφοσιώνομαι σε αυτό γιατί η συγγραφή του απαιτεί πολλή και προσεκτική έρευνα.

■ Αν ξεκινούσατε την καριέρα σας από την αρχή θα ξανακάνατε τις ίδιες επιλογές ή θα προτιμούσατε μια διαφορετική πορεία;

-Το έχω σκεφτεί πολλές φορές, αλλά καταλήγω ότι είμαι τυχερή που έκανα κάτι μεγάλο, το οποίο δίνει σε μένα χαρά και με ταξιδεύει σε όλον τον κόσμο.

Το μότο μου στη ζωή θα μπορούσε να είναι το εξής: Να παίρνεις χαρά από το να δημιουργείς κάτι, που οι άλλοι φτάνουν να θεωρούν δικό τους. Να φτιάχνεις σημαντικά πράγματα, την «ιδιοκτησία» των οποίων τη μοιράζονται τελικά όλοι.

■ Ποια συμβουλή θα δίνατε στους φοιτητές αρχιτεκτονικής;

-Να εμπλακούν στο Openhouse. Είναι θαυμάσια εμπειρία να συναναστρέφεται με το κοινό και να συζητάς για τις ιστορίες των κτηρίων. Επίσης, είναι πολύ σημαντικό να είναι ανοικτοί σε νέες ιδέες και να κινούνται στον έξω κόσμο, όχι να μένουν πίσω από τις πόρτες τους.

■ Έχετε κάποιο μότο στη ζωή και τη δουλειά σας;

-Να παίρνεις χαρά από το να δημιουργείς κάτι, που οι άλλοι φτάνουν να θεωρούν δικό τους. Να φτιάχνεις σημαντικά πράγματα, την «ιδιοκτησία» των οποίων τη μοιράζονται τελικά όλοι... ■

1. Η αρχιτεκτονική του Λονδίνου από τον Τάμεση. Πηγή φωτογραφίας: openhouse.org.uk

2. The Square Mile® Hufton+Crow. Πηγή φωτογραφίας: openhouse.org.uk

3. The Shard/Avagέννηση Νότιου Λονδίνου® John MacLean. Πηγή φωτογραφίας: openhouse.org.uk

4. 30 St Mary Axe® Grant Smith. Πηγή φωτογραφίας: openhouse.org.uk